

RUDOLF MICHAŁKIEWICZ*
MAGDALENA PROCZEK**

Ochrona antymonopolowa w ramach polityki konkurencji Unii Europejskiej

Abstrakt

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie najważniejszych założeń polityki konkurencji Unii Europejskiej, a także ukazanie związku tej polityki z postanowieniami dotyczącymi nadużywania pozycji dominującej z perspektywy ekonomicznej oraz prawnej. Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o literaturę przedmiotu, publikacje instytucji Unii Europejskiej, a także bezpośrednią analizę postanowień Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. W opracowaniu omówiono istotę polityki konkurencji wraz z jej traktatowymi założeniami oraz wskazaniem ekonomicznych celów postanowień Unii Europejskiej w zakresie polityki konkurencji, a także scharakteryzowano stosowane praktyki antykonkurencyjne w postaci nadużywania pozycji dominującej przez przedsiębiorców i ich potencjalny wpływ na handel między państwami członkowskimi. Opracowanie wieńczy próba oceny polityki konkurencji UE, w której zostały wskazane obszary, które wymagają dalszej nowelizacji. Opracowanie ma charakter opisowo-problemowy.

Słowa kluczowe: polityka konkurencji; ochrona antymonopolowa; Unia Europejska; pozycja dominująca.

---

* Ernst & Young, rudolf.michalkiewicz@gmail.com

** Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, mprocz@sgh.waw.pl

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie ma na celu przedstawienie najważniejszych założeń polityki konkurencji Unii Europejskiej, a także ukazanie związku tej polityki z postanowieniami dotyczącymi nadużywania pozycji dominującej przez przedsiębiorców. Zestawienie tych dwóch zagadnień zostało dokonane na podstawie bezpośredniej analizy postanowień Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) oraz pozostałych aktów prawnych związanych z tą problematyką. Pozycje zwarte, wykorzystane w tym badaniu, to w przeważającej większości prace polskich autorów, stanowiące ciągle relatywnie niewielki dorobek w tych obszarach, które postanowiono w niniejszym opracowaniu wyeksponować. Odwołano się również do badań instytucji publicznych – zarówno krajowych, jak i Unii Europejskiej. Praca ma charakter opisowo-problemowy. W postępowaniu badawczym wykorzystano metodę badań niereaktywnych, analizę krytyczną treści i syntezę.

1. Istota polityki konkurencji Unii Europejskiej

Polityka konkurencji stanowi bardzo istotną część działalności Unii Europejskiej. Początków tej polityki należy upatrywać w okresie przyjęcia traktatów rzymskich w 1957 r., będących podstawą systemu, którego celem była ochrona przed destabilizacją konkurencji na wspólnotowym rynku. W swym założeniu „miał on umożliwić stworzenie dopracowanych, skutecznych przepisów, które zapewnią właściwe funkcjonowanie europejskiego rynku, a konsumentom pozwolą czerpać korzyści z systemu wolnorynkowego” (Komisja Europejska, 3). Podstawą prawną dla polityki konkurencji UE są artykuły zawarte w Tytule VII Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zatytułowanym – „Wspólne reguły w dziedzinie konkurencji, podatków i zbliżenia ustawodawstw”, w szczególności art. 101 do 109 TFUE.

Chcąc zobrazować czym jest polityka konkurencji, można by ograniczyć się do stwierdzenia, że polityka konkurencji to działania polegające na stosowaniu norm prawnych, które stanowią gwarancję tego, że poszczególni przedsiębiorcy będą uczciwie ze sobą rywalizować (na zasadach konkurencyjnych). Taki stan rzeczy w założeniu doprowadzić ma do poprawy wielu parametrów ekonomicznych,

ostatecznie mających bezpośredni wpływ na całą gospodarkę, jak potencjał przedsiębiorstw oraz przedsiębiorczości, wachlarz produktów oferowanych konsumentom, jakość nabywanych dóbr i usług. Odwrotny efekt, w związku ze stosowaniem polityki konkurencji, można zaobserwować natomiast względem cen nabywanych dóbr i usług, które maleją w ramach poprawnie działającej konkurencji.

Mając powyższe na uwadze, Unia Europejska obrała sobie za cel przeciwstawienie się antykonkurencyjnym praktykom przedsiębiorców. W ramach tych działań, Komisja Europejska wykrywa praktyki ograniczające konkurencję i nakazuje ich zaniechania, a także zajmuje się kontrolą koncentracji przedsiębiorstw w poszczególnych branżach, kwestią pomocy publicznej udzielanej przez państwa członkowskie oraz zajmuje się rozwojem koncepcji liberalizacji rynków

Komisja Europejska wraz z organami antymonopolowymi państw członkowskich, ma obowiązek zapobiegać antykonkurencyjnym działaniom podejmowanym przez przedsiębiorstwa, a także zwalczać te praktyki. Zadania te, Komisja Europejska wraz z organami antymonopolowymi państw członkowskich wykonuje w ramach polityki konkurencji UE (Komisja Europejska, op. cit.).

Polityka konkurencji Unii Europejskiej stanowi zatem podstawowy element rynku wewnętrznego, którego głównym zadaniem jest dostarczenie konsumentom na terytorium UE lepszej jakości dóbr i usług przy zachowaniu niskich cen. Główne działania, na których oparta jest unijna polityka konkurencji, to:

- zwalczanie porozumień naruszających konkurencję;
- zapobieganie praktykom polegającym na nadużywaniu przez przedsiębiorstwa pozycji dominującej na wskazanym rynku (na rynku wewnętrznym lub znacznej jego części);
- nadzorowanie proponowanych połączeń przedsiębiorstw;
- nadzorowanie pomocy państwa dla przedsiębiorstw, gdyż może ona prowadzić do zachwiania konkurencji.

Określone w art. 101 TFUE antykonkurencyjne porozumienia przedsiębiorstw (kartele) polegają w szczególności na:

- ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen zakupu lub sprzedaży albo innych warunków transakcji;
- ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji, rynków, rozwoju technicznego lub inwestycji;
- podziale rynków lub źródeł zaopatrzenia;
- stosowaniu wobec partnerów handlowych nierównych warunków do świadczeń równoważnych i stwarzaniu im przez to niekorzystnych warunków konkurencji; lub

- uzależnianiu zawarcia kontraktów od przyjęcia przez partnerów zobowiązań dodatkowych, które ze względu na swój charakter lub zwyczaje handlowe nie mają związku z przedmiotem tych kontraktów.

Jednakże nie należy zapominać, że powyższe działania nie muszą stanowić antykonkurencyjnych praktyk, ponieważ porozumienia te mogą przyczynić się „do polepszenia produkcji lub dystrybucji produktów bądź do popierania postępu technicznego lub gospodarczego, przy zastrzeżeniu dla użytkowników słusznej części zysku, który z tego wynika” (art. 101 ust. 3 TFUE).

Artykuł 102 TFUE określa praktyki, które ustawodawstwo unijne uznaje za nadużywanie pozycji dominującej. Według powyższego artykułu, „niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane jest nadużywanie przez jedno lub większą liczbę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na znacznej jego części, w zakresie, w jakim może wpływać na handel między państwami członkowskimi”.

Wskazany powyżej artykuł zawiera również katalog przykładowych zachowań, które mogą świadczyć o tym, że przedsiębiorca nadużywa pozycji dominującej. Zachowania te polegają w szczególności na:

- „narzucaniu w sposób bezpośredni lub pośredni niesłusznych cen zakupu lub sprzedaży albo innych niesłusznych warunków transakcji;
- ograniczaniu produkcji rynków lub rozwoju technicznego ze szkodą dla konsumentów;
- stosowaniu wobec partnerów handlowych nierównych warunków do świadczeń równoważnych i stwarzaniu im przez to niekorzystnych warunków konkurencji;
- uzależnianiu zawarcia kontraktów od przyjęcia przez partnerów zobowiązań dodatkowych, które ze względu na swój charakter lub zwyczaje handlowe nie mają związku z przedmiotem tych kontraktów”.

Jak zauważa doktryna oraz orzecznictwo, wskazana powyżej definicja nie jest wystarczająca, by jasno określić, które przedsiębiorstwa dopuszczają się zachowań antykonkurencyjnych, związanych z nadużywaniem pozycji dominującej. Zgodnie z wypracowanym poglądem nauki prawa konkurencji UE, pozycja dominująca przedsiębiorstwa jest to „pozycja ekonomicznej (rynkowej) siły przedsiębiorstwa, która umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym, przez możliwość przejawiania zachowań w znacznym stopniu niezależnych od innych konkurentów, klientów, a w końcu także od konsumentów” (Szydło 2010, 82–83).

Co warte podkreślenia, regulacje UE w zakresie ochrony konkurencji, nie zakazują przedsiębiorcom posiadania na wskazanych rynkach pozycji dominującej. Zgodnie z wypracowanym stanowiskiem Komisji Europejskiej (*Komunikat Komisji*

z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie priorytetów, którymi Komisja będzie się kierować przy stosowaniu art. 82 Traktatu WE w odniesieniu do szkodliwych działań o charakterze praktyk wyłączających, podejmowanych przez przedsiębiorstwa dominujące, Dz. Urz. UE z 2009 r., C 45/7), prawo Unii Europejskiej nie zabrania żadnemu przedsiębiorstwu posiadania pozycji dominującej, o ile pozycja ta nie jest utrzymywana za sprawą działania niezgodnego z prawem konkurencji. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że szczególną rolą przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą, jest stanie na straży, aby żadne inne przedsiębiorstwo lub uczestnik rynku, ze względu na zawinione działania dominującego przedsiębiorstwa – nie mógł ponieść szkody w związku z ograniczeniem konkurencji na danym rynku.

Na mocy rozporządzenia Rady (EWG) nr 4064/89 z dnia 21 grudnia 1989 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw Komisja Europejska jest uprawniona do wydania zakazu połączenia przedsiębiorstw lub zakupu przedsiębiorstwa, w przypadku w którym transakcja ta mogłaby się wiązać z ryzykiem powstania ograniczenia konkurencji na danym rynku. Istnieją trzy rodzaje decyzji wydawanych przez Komisję Europejską w zakresie połączeń przedsiębiorstw i są to odpowiednio:

- bezwarunkowa zgoda – taka zgoda jest wydawana w ok. 90% przypadków już na etapie wstępnego badania wniosku;
- warunkowa zgoda – w takim przypadku Komisja Europejska narzuca przejmującemu/nabywającemu przedsiębiorstwu dodatkowe warunki, od spełnienia których warunkuje wydanie zgody na przeprowadzenie transakcji;
- brak zgody.

Rodzajem praktyk, które również mogą zostać potencjalnie uznane za ograniczające konkurencję jest „wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji przez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi” (art. 107 TFUE).

Przykładami takiej pomocy są m.in. pożyczki, subwencje, ulgi podatkowe, gwarancje rządowe. Istnieje oczywiście szereg wyłączeń w przypadkach, w których udzielenie takiej pomocy nie stanowi *de facto* pomocy. Chodzi o sytuacje szczególne, takie jak np. działalność podejmowana na obszarach objętych klęskami żywiołowymi, ochrona miejsc pracy w przypadku ryzyka upadku przedsiębiorstw, czy też wsparcie udzielane na terytoriach, na których występuje wysoki poziom bezrobocia.

Wszelkie działania podejmowane przez Unię Europejską w ramach polityki konkurencji są skrupulatnie analizowane i przewidują liczne wyjątki, które mają

zapewnić ochronę nie tylko konkurencji, ale również służyć wolności gospodarczej i rozwojowi gospodarczemu (np. wyjątki wyłączające możliwość uznania zawieranych porozumień między przedsiębiorcami za antykonkurencyjne).

2. Cele postanowień Unii Europejskiej dotyczące prawa konkurencji

Cele, jakim przyświecało wprowadzenie przepisów Unii Europejskiej w zakresie konkurencji są wielorakie. W okresie poprzedzającym wprowadzenie Traktatu Lizbońskiego przez długi okres celem Unii Europejskiej było zagwarantowanie niezakłóconej konkurencji na rynku UE. Traktat Lizboński dokonał zmiany w tym zakresie. W obecnym brzmieniu Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), nie ma już odniesienia do niezakłóconej konkurencji, lecz pojawia się pojęcie rynku wewnętrznego.

Zgodnie z brzmieniem art. 3 TUE „Unia Europejska ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska. Wspiera postęp naukowo-techniczny”.

W okresie po wprowadzeniu Traktatu Lizbońskiego, konkurencja została potraktowana przez państwa członkowskie jako środek, a nie cel sam w sobie. Służy ona ustanowieniu rynku wewnętrznego, o czym świadczy dołączony do wersji skonsolidowanej TUE protokół (nr 27) w sprawie rynku wewnętrznego i konkurencji, w którym „państwa członkowskie uznały, że rynek wewnętrzny obejmuje system zapewniający niezakłóconą konkurencję” (Kurcz 2010, 32). Co więcej, dążąc do realizacji tego celu, państwa członkowskie przyznały kompetencje Unii Europejskiej do podjęcia kroków zmierzających do przyznania nowych uprawnień organom europejskim, co znajduje swoją podstawę w art. 352 TFUE.

Zgodnie z art. 3 ust. 3 TUE Unia Europejska jako cel obrała sobie nie tylko zrównoważony rozwój gospodarczy i stabilność cen, ale również zobowiązana jest przy tym zapewnić brak wykluczenia społecznego (Kurcz 2010, 33). W tym miejscu pojawia się wątpliwość, w jaki sposób Unia Europejska chce zapewnić równowagę między polityką konkurencji, która w swoim założeniu ma ograniczać interwencjonizm państwowy (chodzi o kwestię pomocy państw członkowskich

dla przedsiębiorstw), a z drugiej strony ma zapewniać pełne zatrudnienie i brak wykluczenia społecznego, co (zwłaszcza to drugie) jest co do zasady niemożliwe do wykonania bez interwencji ze strony państwa. W literaturze przedmiotu można często odnaleźć tezę, że „pomoc publiczna zasadniczo oddziałuje na rynek negatywnie, uprzywilejowując wybranych uczestników gry rynkowej i pogarszając sytuację konkurencyjną pozostałych przedsiębiorców” (Materna 2009, 25; Marquardt 2007, 51).

Istnieje również kilka podstawowych celów, niewymienionych w traktatach, a które bez większego wysiłku jest w stanie wyodrębnić doktryna. Jednym z nich jest zapewnienie dobrobytu konsumentom „przez zachowanie konkurencyjnej struktury rynku jako mechanizmu zapewniającego optymalny społecznie rozdział środków produkcji i równocześnie kształtujący należycie cenę i podaż oferowanych towarów i usług” (Kępiński 2013, 7).

Jednak pojęcie dobrobytu konsumenta, często stosowane w literaturze i orzecznictwie przedmiotu jest na tyle nieprecyzyjne, że nie wiadomo czy chodzi o dobrobyt wszystkich konsumentów, czy tylko kupujących wskazane dobra. Nie jest także sprecyzowane, czy pod tym pojęciem należy rozumieć również kupujących z sektora B2B (ang. *business-to-business*) takich, jak inni producenci, sprzedający, pośrednicy czy detaliści, czy tylko tych z sektora B2C (ang. *business-to-consumer*), gdzie występuje bezpośrednia relacja przedsiębiorcy z końcowym odbiorcą – konsumentem.

Innymi celami wyodrębnionymi w doktrynie, których ochronie służą regulacje UE dotyczące konkurencji są np. (Materna 2009, 28):

- „ochrona małych i średnich przedsiębiorstw,
- redystrybucja dochodów,
- zachowanie miejscowej kontroli biznesu,
- przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji władzy politycznej”.

Należy też zaznaczyć, że celem przepisów dotyczących konkurencji jest nie tylko zapewnienie dobrobytu konsumentów, ale również ochrona ich interesów, bowiem każdy przepis dotyczący szeroko pojętej ochrony konkurencji służy pośrednio również ochronie konsumentów.

Przepisy dotyczące konkurencji, to *de facto* także ochrona pozostałych przedsiębiorstw przed zagrożeniami, które mogą potencjalnie wyniknąć ze strony mocniejszych uczestników wspólnego rynku (realizacja celu ochrony małych i średnich przedsiębiorstw). Stawiając czoło nieuczciwym praktykom przedsiębiorstw, nie należy zapominać, że przepisy dotyczące ochrony konkurencji mają w głównej mierze zapewnić swobodę konkurencji, umożliwiając jednocześnie działanie przede

wszystkim pozostałym małym i średnim przedsiębiorstwom, a także chroniąc ich interesy.

Jest to istotne o tyle, że to właśnie pozostałe przedsiębiorstwa operujące na określonym rynku właściwym są głównymi „adresatami”, w których wymierzone są praktyki ograniczające konkurencję. To przedsiębiorstwa jako pierwsze odczuwają następstwa antykonkurencyjnych zachowań na rynku, takich jak nadużywanie pozycji dominującej przez silniejszych uczestników rynku. Następstwa te, w ślad za mniejszymi przedsiębiorstwami, odczuwają następnie odpowiednio konsumenci oraz cały rynek UE, co nie pozostaje bez wpływu na handel między państwami członkowskimi.

3. Nadużywanie pozycji dominującej a handel między państwami członkowskimi

Zgodnie z art. 102 TFUE niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane jest nadużywanie przez jedno lub większą liczbę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na znacznej jego części, w zakresie, w jakim może wpływać na handel między państwami członkowskimi.

Jak zostało zauważone w doktrynie oraz orzecznictwie UE, przesłanka traktująca o możliwości wpływu określonej praktyki przedsiębiorstwa na handel między państwami członkowskimi powinna być rozumiana w sposób szeroki. „Przesłanka ta powinna zostać uznana za spełnioną w przypadku, w którym na postawie obiektywnych czynników prawnych lub faktycznych można z dostatecznym stopniem prawdopodobieństwa uznać, że określone zachowanie przedsiębiorcy może w sposób bezpośredni lub pośredni, faktycznie lub potencjalnie wpływać na warunki handlu między państwami członkowskimi, co w efekcie może stanowić zagrożenie dla realizacji integracyjnego celu Unii” (Kohutek, Sieradzka 2008, 60–61).

Organom antymonopolowym państw członkowskich na podstawie art. 35 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu został nadany obowiązek każdorazowego badania podczas wszczynania postępowania antymonopolowego w przypadku naruszenia ustawy antymonopolowej danego państwa członkowskiego czy określona praktyka nie narusza jednocześnie norm prawnych określonych w art. 101 lub art. 102 TFUE. Jeżeli takie naruszenie zostanie stwierdzone, to wtedy organ antymonopolowy danego państwa członkowskiego jest

zobowiązany uznać, że wskazane naruszenie występuje, zaś postępowanie uzyskuje status transgranicznego, gdyż spełniona zostaje przesłanka „wpływu na handel między państwami członkowskim”. Zarazem organ monopolowy danego państwa członkowskiego jest zobowiązany do wszczęcia równoległego postępowania w sprawie naruszenia określonych regulacji UE (Krasnodębska-Tomkiel 2015, 20–27).

Obowiązek zastosowania prawa antymonopolowego UE nie jest ograniczony jedynie do sytuacji, w których nadużywanie pozycji dominującej w sposób rzeczywisty ma wpływ na handel między państwami członkowskimi, gdyż norma prawna zawarta w art. 102 TFUE została ukształtowana za pomocą wyrażenia „może wpłynąć” a nie „wpływa”.

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej z 2004 r. (*Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty*), w celu udowodnienia, że określona praktyka wpływa na handel między państwami członkowskimi niezbędne jest wykazanie, że:

- określona praktyka wpływa na handel między państwami członkowskimi,
- wpływ jest możliwy,
- wpływ jest dostrzegalny.

Omawiane wytyczne uznają, że wpływ nie jest odczuwalny w odniesieniu do porozumień między przedsiębiorcami, gdy łącznie zostają spełnione następujące warunki:

- wspólny udział przedsiębiorców w określonym rynku właściwym w ramach Unii Europejskiej, na którym praktyki wywarły wpływ, nie przekracza 5%;
- wspólne roczne obroty, osiągnięte przez określonych przedsiębiorców na właściwym rynku UE, na których sprzedawano określone dobra, nie przekraczają 40 mln EUR.

Doktryna wskazuje, że dla stwierdzenia występowania przesłanki wpływu na handel między państwami członkowskimi wystarczające jest ustalenie, że określona praktyka stosowana przez przedsiębiorcę, wywiera pośredni lub bezpośredni, rzeczywisty lub hipotetyczny wpływ na całokształt handlu między państwami członkowskimi. W tym miejscu warty jest podkreślenie faktu, że z wytycznych Komisji Europejskiej z 2004 r. wynika, że zniekształcenie struktury rynku UE, które może zostać dokonane w szczególności przez ograniczenie możliwości wejścia na ten rynek nowemu przedsiębiorcy, może zostać uznane za naruszenie regulacji antykonkurencyjnych UE. Z wytycznych Komisji Europejskiej wynika także, że przepisy antymonopolowe UE znajdują zastosowanie również we wszelkich rodzajach transgranicznej (ang. *cross-border*) aktywności gospodarczej przedsiębiorstw (Kolasiński 2016, 5–10).

Praktyki, stanowiące część ogólnej strategii działania przyjętej przez przedsiębiorcę zajmującego pozycję dominującą na rynku, powinny być badane pod kątem tego, jaki skutek wywołuje sama strategia przedsiębiorstwa. Jeżeli przedsiębiorstwo dominujące podejmuje różne działania, lecz wszystkie są ukierunkowane na realizację tego samego celu (np. na ograniczeniu sprzedaży przez konkurentów), dla możliwości zastosowania art. 102 TFUE wystarczy, aby chociaż jedno z działań podjętych przez przedsiębiorcę dominującego mogło wpływać na handel między państwami członkowskimi (Kowalik-Bańczyk 2010, 34–42).

W wytycznych Komisji Europejskiej z 2014 r. w odniesieniu do rodzaju określonego działania przedsiębiorstwa wyodrębnione są takie praktyki bądź porozumienia, które w swej istocie są zdolne wywierać wpływ na handel, np. porozumienia dotyczące podziału poszczególnych rynków, których uczestnicy mają siedziby na terytoriach różnych państw członkowskich. W tym celu jest możliwe wyodrębnienie dwóch podstawowych aspektów. Mowa o zasięgu terytorialnym, czyli obszarze, na którym określona praktyka dominującego przedsiębiorstwa jest stosowana (nadużycie pozycji dominującej), a także miejscu, w którym określone przedsiębiorstwa mają swoje siedziby oraz istocie praktyki, to znaczy czego dotyczy dane porozumienie (Minkiewicz 2014, 8–20).

Regulacje UE w zakresie ochrony konkurencji ze względu na wpływ na handel między państwami członkowskimi znajdą najprawdopodobniej zastosowanie, w odniesieniu do charakteru oferowanych dóbr (przez co należy rozumieć nie tylko towary, ale również usługi), które mogły zostać objęte określonym porozumieniem lub praktyką stosowaną przez dominujące przedsiębiorstwo, jeżeli dobra te ze swej natury mogą zostać w łatwy sposób sprzedane w handlu między państwami członkowskimi lub są one potrzebne przedsiębiorstwom, które chcą dokonać ekspansji na rynek UE lub też tym przedsiębiorstwom, którzy dokonują rozszerzenia swojej działalności na inne państwa członkowskie. Jednak w przypadku, w którym ze względu na charakter oferowanego dobra zainteresowanie ze strony przedsiębiorstwa z innego państwa członkowskiego jest ograniczone lub brak jest popytu na oferowane dobro ze strony przedsiębiorców chcących dokonać rozszerzenia swojej działalności, zdecydowanie trudniejsze będzie stwierdzenie, że dany przypadek podlega regulacjom UE (Minkiewicz 2014, 8–20).

Dzięki dołączeniu organów antymonopolowych do współpracy z Komisją Europejską w ramach programu egzekwowania prawa antymonopolowego UE, znacznemu zwiększeniu uległa skuteczność oddziaływania organów publicznych UE w tym zakresie. W najlepszy sposób jest to odzwierciedlone w publikowanej na bieżąco ewidencji postępowań prowadzonych wspólnie przez wszystkich członków

Europejskiej Sieci Konkurencji. W okresie przeszło 10 lat funkcjonowania Europejskiej Sieci Konkurencji, w okresie od wejścia Polski do Unii Europejskiej, zostało zaewidencjonowane wszczęcie blisko 2000 postępowań w sprawach naruszeń zarówno art. 101, jak i art. 102 TFUE. W blisko połowie wszczętych postępowań, zostały wydane merytoryczne decyzje kończące postępowanie. Warty podkreślenia jest jednak fakt, że z blisko 2000 wszczętych postępowań, tylko niewielką część stanowiły sprawy prowadzone przez Komisję Europejską (Krasnodębska-Tomkiel 2015). Przyczyniło się do tego zakończone sukcesem zaangażowanie organów antymonopolowych państw członkowskich w Europejską Sieć Konkurencji, które w trakcie prowadzenia postępowań antymonopolowych zostały uprawnione i jednocześnie zobowiązane, gdy to konieczne, do stosowania przepisów dotyczących konkurencji zarówno w wymiarze krajowym, jak i Unii Europejskiej.

Wnioski

Niewątpliwie stworzone przez politykę konkurencji UE instrumenty stanowią silny oręż w rękach jej organów. Przeprowadzona w niniejszym opracowaniu analiza korelacji regulacji dotyczących praktyk nadużywania pozycji dominującej jako form ograniczania konkurencji i przepisów polityki konkurencji Unii Europejskiej pozwala jednoznacznie stwierdzić, że prawo jest w tym zakresie ukształtowane w sposób bardzo szeroki. Już na podstawie samej konstrukcji obowiązujących postanowień TFUE, można dowiedzieć, że niektóre regulacje stoją w sprzeczności z zasadą swobody przedsiębiorczości. W konsekwencji wciąż można odszukać kwestie, które mogłyby ulec zmianom. Za przykład mogą posłużyć regulacje w zakresie indywidualnych wyłączeń porozumień spod zakazu ich zawierania. W takich przypadkach organy antymonopolowe Unii Europejskiej lub państw członkowskich wymagają od przedsiębiorstw udowodnienia, że ich współpraca (zawarte porozumienie) przynosi osobom trzecim (zwłaszcza konsumentom) określone korzyści. Taki stan rzeczy prowadzi do sytuacji, w których zakazowi zawierania porozumień mogą podlegać także neutralne w skutkach dla konsumentów i podmiotów trzecich porozumienia, które spełniają ustawowe przesłanki do uznania ich za zakazane, jednak brak jest do tego ekonomicznych podstaw.

Bezpośrednia analiza przepisów TFUE dotyczących polityki konkurencji prowadzi również do krytycznych wniosków. Niewątpliwie negatywnie należy ocenić zakaz zawierania porozumień przez przedsiębiorstwa, których jedynym skutkiem jest

doprowadzenie do osiągnięcia przez nie pozycji dominującej. Nie można się zgodzić, że takie działania są same w sobie szkodliwe, gdyż zakazane są jedynie ewentualne negatywne skutki, które może nieść za sobą nadużywanie tak uzyskanej pozycji. W tym zakresie zastosowanie znajdują odrębne przepisy, zatem takie stosowanie owych regulacji stanowi ponownie naruszenie zasady swobody przedsiębiorczości.

Mimo powyższych przykładów ukazujących niedoskonałość niektórych postanowień dotyczących ochrony konkurencji Unii Europejskiej, należy jednak stwierdzić, że co do zasady polityka konkurencji UE oraz związane z nią przepisy spełniają swoją rolę. Potwierdzeniem tego jest fakt, że na poszczególnych rynkach właściwych Unii Europejskiej przedsiębiorstwa mają coraz większą świadomość prawną w zakresie ochrony konkurencji, a zwłaszcza w odniesieniu do stosowania praktyk nadużywania pozycji dominującej. Świadczy to o tym, że przepisy dotyczące ochrony konkurencji oraz polityka konkurencji Unii Europejskiej, mimo ograniczonej legislacji (w porównaniu z innymi dziedzinami prawa UE), spełniają swoją rolę i są wystarczającym narzędziem w rękach organów antymonopolowych zarówno Unii Europejskiej, jak i państw członkowskich. W dobie postępującej globalizacji i coraz częściej spotykanej dominacji ogromnych, międzynarodowych koncernów, nie można sobie wyobrazić funkcjonowania rynku Unii Europejskiej bez regulacji dotyczących polityki konkurencji. Z drugiej strony obowiązująca zasada swobody przedsiębiorczości skłania ku trwałemu poszukiwaniu „złotego środka”, celem umożliwienia jej stosowania, ale także zintegrowania jej z polityką konkurencji, co w efekcie powinno przelożyć się na poprawę konkurencji, a następnie dobrobytu konsumentów.

Bibliografia

- Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty*, Dz. Urz. UE z 2004 r., C 101.
- Kępiński, Marian. 2013. *Prawo konkurencji. System prawa prywatnego*. Tom 15. Warszawa: C.H. Beck.
- Kohutek, Karol, Sieradzka, Małgorzata. 2008. *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kolasiński, Marek Krzysztof. 2016. 'Odpowiedzialność odszkodowawcza za uszczerbek powstały w Unii Europejskiej w wyniku zawarcia sprzecznych z prawem antymonopolowym ugód patentowych o odwróconej płatności'. Wolters Kluwer Polska:

- Przegląd Prawa Handlowego*, nr 6, <https://sip.lex.pl/#/publikacja/151287920>. Dostęp: 08.10.2017.
- Komunikat Komisji z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie priorytetów, którymi Komisja będzie się kierować przy stosowaniu art. 82 Traktatu WE w odniesieniu do szkodliwych działań o charakterze praktyk wyłączających, podejmowanych przez przedsiębiorstwa dominujące* (Dz. Urz. UE z 2009 r., C 45/7).
- Komisja Europejska. 2014. *Konkurencyjność*. Luksemburg: Komisja Europejska. <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/8200c251-aa42-11e6-aab7-01aa75ed71a1>. Dostęp: 08.10.2017.
- Kowalik-Bańczyk, Krystyna. 2010. 'Pojęcie wpływu na handel w decyzjach Prezesa UOKiK', Wolters Kluwer Polska: *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 5, <https://sip.lex.pl/#/publikacja/151109595>. Dostęp: 08.10.2017.
- Krasnodębska-Tomkiel, Małgorzata. 2015. 'Konwergencja systemów ochrony konkurencji w Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałania praktykom ograniczającym konkurencję'. Wolters Kluwer Polska: *Europejski Przegląd Sądowy* nr 7, <https://sip.lex.pl/#/publikacja/151258508>. Dostęp: 08.10.2017.
- Kurcz, Bartłomiej. 2010. *Prawo i ekonomia konkurencji. Wybrane zagadnienia*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Marquardt, Piotr. 2007. *Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorców*. Warszawa: LexisNexis.
- Materna, Grzegorz. 2009. *Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Minkiewicz, Mariusz. 2014. 'Pojęcie wpływu na handel i reguła konwergencji w praktyce stosowania prawa UE przez polskie sądy i Prezesa UOKiK'. UOKiK: *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, nr 3, <https://sip.lex.pl/#/publikacja/151297064>. Dostęp: 08.10.2017.
- Rozporządzenie Rady (EWG) nr 4064/89 z dnia 21 grudnia 1989 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw*, Dz. Urz. UE z 1989 r., L 395.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu*, Dz. Urz. UE z 2003 r., L 1.
- Szydło, Marek. 2010. *Nadużywanie pozycji dominującej w prawie konkurencji*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz. Urz. UE z 2012 r., C 326.
- Traktat o Unii Europejskiej* (wersja skonsolidowana), Dz. Urz. UE z 2016 r., C 202.
- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r.*, Dz. Urz. UE z 2007 r., C 306.